

és bár részleteit sehogyan sem értékelte, javasolta a kiadását. Eredménytelenül. Balogh Edgár, akit a romániai magyarok közül sokan szentnek vagy szent lénynek neveznek, hangot adott az író iránti vonzalmának, és bár szent lényhez illendően gyakran elfeküdt pihenni a villamossíneken, nem kis zavart és akadályt idézve elő, a Bánffy-mű kérdésében csak álldogálásával okozott közlekedési fennakadást, amiért sokan hálásak neki, hiszen ennél nagyobb bajt is okozhatott volna.

Bánffy műve az egész magyar irodalom számára érték. Talán az a legnagyobb gyöngéje, hogy magyarul írták. Így senki sem akarja például magyarra fordítani. Egyesek — a jó ügy érdekében — Bánffyt népi haladó politikusnak, radikális demokratának akarják újrafeszíteni. Mindez nem igaz. Bánffy haladásellenes politikus volt, de a való igazság jelentős írója.

Demokrata mivoltát avval is bizonyítani akarják, hogy a meginduló *Utunk* című lapban is írt, sőt rovatot vezetett. El nem tudom képzelni, hogy — nemcsak Bánffy, hanem Bánffy elvi pályatársainak elég durva bírálója — Gaál Gábor, miként bírta rá az önérzetes nagyurat, hogy az *Utunk* számára dolgozzék. És nem tudom azt sem, miféle érvekkel bírta reá Bánffy az indulatos Gaál Gábort, aki meggyőződéses kommunista volt, hogy az író „Beszéljünk Semmit” című rovatát közölje. Az írások egyébként megfeleltek a rovatcímnek. Ez a sorozat hamarosan abamaradt. Vagy mert Bánffy nem tudott tartósan semmit mondani, vagy mert látta, hogy akkor is közlik, ha semmit sem mond.

A negyvenes évek végén hagyta el végképp szeretett városát, Kolozsvárt, és Pestre utazott, hogy ott a nyomorban és az ismeretlenségben meghúzódjék. És csak hamvai térjenek majd Házsongárdba. Kevesen kísérték ki a kolozsvári állomásra, de ott volt Kelemen Lajos is, a nagy erdélyi történész. Kelemen Lajos nem szerette Bánffyt, ismerte őseinek hibáit IV. Béláig visszamenőleg. Hír szerint ezeket mondta a világgá indulónak:

— Kegyelmes uram, nagyon sajnálom, hogy hétszáz esztendő itt-tartózkodás után elhagyja Erdély földjét.

Kelemen Lajos ugyanis nagyon szórakozott ember volt; a levéltárban is maga mellé rakta a zsebóráját, utána pedig nem találta. Ilyenkor fennhangon Istennel hadakozott, lévén, hogy egyedül ült a teremben, és az órát senki sem dughatta el, a Mindenhatón kívül. Állítólag, ha végképp elragadtatta magát a szemrehányásokban, olyankor Isten válaszolt neki. Nem tudni, Bánffy haragudott-e reá, Isten azonban szerette, ezt úgyszólván mindenki tudta Kolozsváron.

SZÖLLŐSI ZOLTÁN

Hajnal, 1954

*Almos a gyermek És nincs hó
Áll földhöz fagyva a szánkó
Ganáj fagyott kovája
szinte szikrázik az udvar
amit ölmos lába rúgdal
Megáll Csörög pisája*

Hópelyhek: olvad a Göncöl
De piros ököl dörömböl
Hajnalcsillag az ajtón
hazatért fáradt szerelmes
fatolvaj és kártyavesztes
Anya várja vagy asszony

Utak torkában szekerek
köhögés zörög és recseg
Még szürke hajnal nehéz
ponyvája nyomja a fákat
Lent imádkoznak a házak
És most alszik ki az ég

Tehenek láncza az ólban —
És török világ fogyóban
Hold sarlója eperfán
Roppant csend a kalapácsa
nem cseng pedig kalapálja
Rajtunk címeres szerszám

Csak ólakban égnek a lámpák
mint átmenő téli rámpák
Meleg s éles fehérrel
most verődik fel zománca
tehéntej rocska falára —
Szívemig szűr az éter

Föld hajósa, 1963

Föld hajósa Magyarország
kalóza vagy
tegnapod rabló szegénylegény
Süllyeszti jaj alföldedet
magad maradsz
Néhány vitorlacafat felleg
csillagok tört árbocain
még fölötted
Orral lebukó hajód fara
égre lendül nehéz Erdély
s röpül népe
Tejútra Csaba királyfihoz
Nyírségi néped is szálldos
száraz lelkek
És vérében szárnyal most a Nap
lehanyatlik Kinek szívéen
vagy szívében
találsz te még nyugalmas partot?

Versdeszkádba hangszeredbe
kapaszkodsz csak
Város lángol proletár oltár
Arcodon lyukacsos Holdon
álarcodon
patazkik fehér könnyed Zokogsz

SÁRÁNDI JÓZSEF

Történelmi idő

Látsz egy fiatal lányt
s megkívánod
Birtokba vennéd
akár a nyílt utcán is

Birtokba vennéd mondom
mint nagy természetű
néhai Török Bálint
a templomból hazaigyekvő
pór asszonyt
történelmi idő
jeles vasárnap délelőttjén

Azután végleg a rabtartó
héttornyú Konstantinápoly —
kacéran eléd háremlő
eléletlen arany ifjúsággal

A legszebb panoráma

Vakablakból nyílik
manapság a legszebb panoráma,
„idilli” tájra nézhetsz
előtte megállva,
nem kell attól tartanod
— ha esetleg újra lőnek —
nem maradsz meg túlélőnek,
kedvedre mélázhatsz:
hová menj? menekülj-e?
vagy járj helyben
s itt szakadj idegenbe.

Leányvár, 1989. VII. 8.